

Poř. č. 12 /2003

Stanovisko ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů k postupu v přípravném řízení v případě mimořádně velkého počtu poškozených (§ 44 odstavec 2 trestního řádu).

I. Rozhodnutí soudu (soudce) v přípravném řízení podle ustanovení § 44 odst. 2 trestního řádu, které stanoví, že poškození mohou nadále uplatňovat všechna svoje práva jen prostřednictvím společného zmocněnce, kterého si zvolí (dále jen „rozhodnutí“), představuje pouze alternativní možnost způsobu uplatnění těchto práv v trestních věcech, ve kterých by jednotlivým výkonem práv mimořádně vysokého počtu poškozených mohl být ohrožen rychlý průběh trestního řízení; neznamená v žádném případě nějaké omezení či zúžení jak práv poškozeného na straně jedné, tak povinností orgánů činných v trestním řízení stanovených v ustanovení § 46 trestního řádu, o těchto právech poškozeného poučit a poskytnout mu plnou možnost k jejich uplatnění na straně druhé.

II. Rozhodnutí musí být zákonným způsobem oznámeno všem poškozeným, což je podmínka jeho vykonatelnosti, přičemž skutečnost, zda poškozený již uplatnil nárok na náhradu škody či nikoliv, může mít vliv pouze na dobu a způsob jeho oznámení; není porušením zákona postup, kdy je poškozenému doručeno rozhodnutí soudu dle ustanovení § 44 odst. 2 trestního řádu zároveň s písemným vyhotovením poučení poškozeného.

III. Orgány činné v trestním řízení nemají nadále žádné povinnosti ze zákona vyplývající vůči těm poškozeným, kteří po oznámení rozhodnutí žádným způsobem nereagovali, případně označili za zmocněnce sebe.

IV. Provedení výběru společných zmocněnců v případě, kdy počet zvolených zmocněnců překročí šest, je možno provést pouze ve vztahu k těm poškozeným, kteří si zmocněnce zvolili, případně požádali soud o jeho

ustanovení; toto opatření, jakož i další písemnosti, se nadále doručují pouze společným zmocněncům.

Krajské státní zastupitelství v Hradci Králové se obrátilo na Nejvyšší státní zastupitelství s žádostí o zaujetí stanoviska k výkladu ustanovení § 44 odst. 2 trestního řádu. Problém vyplynul při vyřizování trestní věci vedené pod sp. zn. 2 KZv 51/98 kde je vedeno trestní stíhání proti obviněným V.M. a spol. pro trestný čin podvodu podle ustanovení § 250 odst. 1, 4 tr. zákona spáchaným ve spolupachatelství podle § 9 odst. 2 tr. zákona tím, že v roce 1994 založili společnost s ručením omezeným a následně, v rozporu s předmětem podnikání a se zákonem č. 21/1992 Sb., o bankách, přijímali od občanů finanční prostředky za účelem jejich zhodnocení, tyto k jejich zhodnocení nepoužili a klientům tak způsobili celkovou škodu ve výši cca 600 milionů korun. V průběhu trestního řízení došlo k zastavení trestního stíhání proti jednomu ze spoluobviněných podle ustanovení § 172 odst. 1 písm. c), tr. řádu a toto rozhodnutí bylo třeba, z důvodů uvedených v ustanovení § 172 odst. 3 tr. řádu, doručit všem poškozeným. Vzhledem ke skutečnosti, že počet poškozených v této věci byl vyšší než 20 000, podal dne 25. 1. 2002 státní zástupce návrh Okresnímu soudu v Hradci Králové k postupu podle ustanovení § 44 odst. 2 tr. řádu. Okresní soud návrhu státního zástupce vyhověl vydáním *opatření*, které bylo rozesláno více než 20 000 poškozeným. Naprostá většina poškozených na doručenou písemnost nijak nereagovala, část si společného zmocněnce zvolila, další část sama sebe určila za zmocněnce a konečně někteří poškození soud požádali o ustanovení společného zmocněnce. Krajské státní zastupitelství v Hradci Králové se za tohoto stavu domnívá, že *v důsledku snahy o naplnění § 44 odst.2 trestního řádu* by mohlo dojít *ke zmaření účelu trestního řízení* a proto žádá Nejvyšší státní zastupitelství o zaujetí stanoviska k možnému dalšímu postupu.

Odbor trestního řízení Nejvyššího státního zastupitelství, kterému byla žádost Krajského státního zastupitelství v Hradci Králové doručena, vyjádřil názor, že potíže státního zástupce s oznamováním rozhodnutí soudu o společném zmocněnci by neměly být příčinou průtahů v přípravném řízení, neboť by to bylo proti smyslu úpravy provedené ustanovením § 44 odst. 2 tr. řádu.

Ustanovení § 44 odst. 2 tr. řádu bylo do zákona zařazeno novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 265/2002 Sb. Stanoví, že je-li počet poškozených mimořádně vysoký a jednotlivým výkonem jejich práv by mohl být ohrožen rychlý průběh trestního stíhání, rozhodne předseda senátu a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce, že poškození mohou svá práva v trestním řízení uplatňovat pouze prostřednictvím společného zmocněnce, kterého si zvolí. Rozhodnutí oznámí v řízení před soudem soud a v přípravném řízení státní zástupce poškozeným, kteří již uplatnili nárok na náhradu škody; ostatním poškozeným rozhodnutí oznámí při prvním úkonu trestního řízení, ke kterému se předvolávají nebo o kterém se vyrozumívají. Jestliže by celkový počet zvolených zmocněnců vzrostl na více než šest a poškození se mezi sebou o výběru nedohodnou, provede výběr s přihlédnutím k zájmům poškozených soud. Společný zmocněnec vykonává práva poškozených, které zastupuje, včetně uplatnění nároku na náhradu škody v trestním řízení.

Zákonodárce zařazením tohoto znění reagoval na případy, kdy jedním trestným činem je poškozena řada osob (řádově i tisíce), byť ve své podstatě často jde jednotlivě o relativně nízké částky. V případech, kdy za této situace má orgán činný v trestním řízení respektovat všechna procesní práva poškozených, včetně vyrozumívání o úkonech a rozhodnutích kde to zákon stanoví, vznikají nejen obrovské nároky na financování trestního řízení státem, ale samotný průběh trestního řízení a jeho výsledek je ohrožen množstvím úkonů, které je třeba provádět. Proto bylo navrženo a posléze schváleno, aby v takových případech měl soud možnost vyslovit, že poškození mohou svá práva vykonávat pouze prostřednictvím omezeného počtu společných zmocněnců. Tím není dotčeno právo poškozených své nároky na náhradu škody uplatnit podle jejich povahy v občanském soudním nebo jiném řízení.

Poškozený je podle právní úpravy trestního řízení České republiky samostatnou stranou řízení s poměrně rozsáhlými procesními právy (§ 12 odst. 6 tr. ř.), jež se neomezují pouze na právo na náhradu škody. Z toho vyplývá, že má právo se trestního řízení účastnit a v jeho rámci uplatňovat procesní práva vymezená trestním řádem. § 43 odst. 1 tr. ř. poškozeného definuje jako osobu, které bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková, morální nebo jiná škoda. Poškozený má právo činit návrhy na doplnění dokazování, nahlížet do spisů, zúčastnit se hlavního líčení a veřejného zasedání konaného o odvolání a před skončením řízení se k věci vyjádřit. Poškozený, který má podle zákona proti obviněnému nárok na náhradu škody, jež mu byla trestným činem způsobena, je oprávněn také navrhnout, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit mu tuto škodu. Navíc trestní stíhání některých taxativně uvedených činů lze zahájit a v již zahájeném trestním stíhání pokračovat pouze se souhlasem poškozeného, přičemž souhlas s trestním stíháním může poškozený výslovným prohlášením vzít kdykoliv zpět, a to až do doby, než se odvolací soud odebere k závěrečné poradě (§ 163 odst. 2 tr. ř.). Pojem poškozeného je širší než je pojem subjektu adhezního řízení neboť zahrnuje i ty poškozené, kteří nejsou ve smyslu § 43 odst. 3 tr. ř. oprávněni uplatnit nárok na náhradu škody v trestním řízení např. proto, že vzniklá škoda byla zcela uhrazena pojišťovnou.

Základní předpoklad aplikace ustanovení § 44 odst. 2 tr. ř. je existence tak *mimořádně vysokého počtu poškozených, že jednotlivým výkonem těchto práv by mohl být ohrožen rychlý průběh trestního stíhání.* Již důvodová zpráva předjímala, že se bude jednat o případy, kdy počet poškozených bude spíše v řádů tisíců. Je tedy zřejmé, že se bude jednat prakticky pouze o oblast hospodářské kriminality i když samozřejmě není vyloučena aplikace v oblasti jiného druhu kriminality (např. při postihu jednání naplňující skutkovou podstatu trestného činu obecného ohrožení podle ustanovení § 179 tr. zák., kdy je způsobena těžká újma na zdraví velkému počtu osob). Soud a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce rozhodují ve formě usnesení, že poškození nadále mohou uplatňovat svoje práva pouze prostřednictvím společného zmocněnce, kterého si zvolí. Zákon nestanoví lhůtu, ve které si mají poškození společného zmocněnce zvolit. Z dikce zákona vyplývá zcela jednoznačně, že zákonodárce předpokládá oznámení usnesení soudu (soudce) všem poškozeným, přičemž těm, kteří se již připojili k trestnímu řízení s nárokem na náhradu způsobené škody, rozhodnutí doručí, a těm, kteří tak dosud

neučinili je oznámí při prvním úkonu trestního řízení. Toto je třeba chápat tak, že rozhodnutí soudu (soudce), z ryze formálního hlediska pravomocné a tedy vykonatelné od doby, kdy bylo učiněno, které pro další průběh trestního řízení stanoví závazně způsob uplatňování práv poškozených, se pochopitelně dotýká všech poškozených, ale zvolený či soudem ustanovený společný zmocněnec nemůže reálně zastupovat práva těch poškozených, kteří, ať již z jakéhokoliv důvodu, dosud nebyli poučeni ve smyslu ustanovení § 46 tr. ř. a rozhodnutí soudu (soudce) jim nebylo zákonným způsobem oznámeno. Sama skutečnost, zda poškozený své nároky v trestním řízení uplatnil, či nikoliv, případně zda s ním byl či nebyl v rámci probíhajícího trestního řízení nějaký úkon proveden nemá žádný vliv na rozsah práv poškozeného na straně jedné a rozsah povinností orgánů činných v trestním řízení na straně druhé, ale může znamenat pouze rozdíl ve způsobu a době oznámení rozhodnutí.

V této souvislosti je zásadní otázkou možnost výkladu té části novelizovaného ustanovení zákona, které stanoví povinnost *ostatním poškozeným rozhodnutí oznámit při prvním úkonu trestního řízení, ke kterému se předvolávají nebo o kterém se vyzumívají*. Povinnosti orgánů činných v trestním řízení, pokud jde o zjištění následků a výše škody způsobené trestným činem, vyplývá jednoznačně z ustanovení § 89 odst. 1 písm. e) tr. řádu. Žádné ustanovení zákona však výslovně neukládá orgánům přípravného řízení povinnost poškozeného k úkonu předvolávat, pokud o výši způsobené škody nemají pochybnosti¹. V každém případě, a to ve všech fázích trestního řízení, jak již bylo jednoznačně konstatováno výše, zůstává orgánům činným v trestním řízení povinnost vyplývající z ustanovení § 46 tr. ř. Ani v tomto případě nestanoví zákon závaznou formu pro splnění této zákonné povinnosti. **Poučení poškozených je tedy možno provést tím způsobem, že je všem známým poškozeným oznámeno doručením. Pokud již v této fázi řízení soud na základě návrhu státního zástupce vydal rozhodnutí podle ustanovení § 44 odst. 2 tr. řádu², zřejmě nic nebrání postupu, kterým je toto rozhodnutí poškozeným doručováno společně s poučením poškozeného.**

Zůstává ovšem skutečností, že toto novelizované zákonné ustanovení nemůže v žádném případě napomoci při řešení často se vyskytujících problémů orgánů činných v trestním řízení, kdy je poškozený znám, ale není znám jeho současný pobyt, případně mu není možno z jiných závažných důvodů doručovat.³ Je však nutno již v této souvislosti poznamenat, že naprosto neopodstatněné a ze znění zákona neodvoditelné je stanovisko naznačující, že jeho aplikace nějakým způsobem zapříčiňuje vznik průtahů bránících ukončení věci.

Samotný fakt doručení rozhodnutí soudu poškozenému však ještě sám o sobě neznamená další bezproblémový postup ve věci, a to především v těch případech, kdy poškození nijak nereagují, to znamená, že si žádného zmocněnce nezvolí. Díky ustanovení zmocňující soud k provedení výběru společných zmocněnců, *jestliže by*

---

¹ Tato situace bývá typická právě pro trestní řízení, kdy předmětem šetření orgánů činných v trestním řízení jsou podvodná jednání velkého rozsahu („vytunelované“ banky, fondy nadace apod.) a kdy zajištěné doklady podávají vyčerpávající přehled všech poškozených včetně výše způsobené škody.

² Tento postup je nejen možný, ale především praktický právě v případech naznačených v poznámce pod čarou č.1, kdy po doručení záznamu podle ustanovení § 158 odst. 3 tr. ř. dozorový státní zástupce vyhodnotí situaci a neprodleně podá návrh soudu na vydání rozhodnutí dle ustanovení § 44 odst. 2 tr. ř.

³ Zde však srov. Rt 60/2000 – II jehož použití přichází v úvahu i zde.

celkový počet...vzrostl na více než šest a poškození se mezi sebou o výběru nedohodnou, vyjadřuje zřejmý záměr zákonodárce řešit daným způsobem pouze ty případy, kdy je poškozený znám, kdy mu bylo zákonným způsobem doručeno rozhodnutí soudu a kdy si nějakého zmocněnce zvolí. Soud tedy zjevně nemůže provést nějaký výběr společných zmocněnců v případech, kdy poškození nijak nereagují. **Provedení výběru společných zmocněnců v případě kdy počet zvolených zmocněnců překročí šest, může tedy soud provést pouze ve vztahu k těm poškozeným, kteří si nějakého zmocněnce zvolili, nebo požádali soud o jeho ustanovení.** Možnost případného ustanovení zmocněnce soudem sice postrádá výslovnou zákonnou úpravu, nicméně je zřejmě akceptovatelná, s přihlédnutím k jednoznačně stanovené povinnosti všech orgánů činných v trestním řízení poskytnout poškozenému plnou možnost k uplatnění jeho zákonných práv (§ 46 tr. řádu). Pokud si uvědomíme, že znění zákona umožňuje soudu změnit zvoleného zmocněnce a na základě vlastní úvahy, tedy bez souhlasu poškozeného „přičlenit“ ho k jinému společnému zmocněnci, jeví se realizace prakticky stejného opatření, navíc v souladu s jednoznačně projevenou vůlí poškozeného, jako možná.

Výběr společných zmocněnců provádí soud formou opatření. Proti tomuto postupu není možný opravný prostředek. Vzhledem k tomu a ke skutečnosti, že rozhodnutí soudu dle ustanovení § 44 odst. 2 tr. řádu je tedy již vykonatelné, je možno dovodit, že toto opatření se doručuje pouze společným zmocněncům. Jde o obdobný postup, jaký předpokládá ustanovení § 45a tr. řádu, je však nutno připustit, že dopad na možnost uplatnění práv poškozeného je odlišný. V případě postupu dle ustanovení § 45a tr. řádu doručuje orgán činný v trestním řízení písemnosti pouze zmocněnci (mimo případy, kdy se poškozenému zasílá výzva, aby něco vykonal), tedy osobě, která se zmocněncem stala výlučně projevem vůle poškozeného. Pokud se doručuje opatření soudu o provedení výběru společných zmocněnců, případně jiná písemnost, společnému zmocněnci, kterého vybral osobně soud, může jít ve vztahu k těm poškozeným jejichž volbu zmocněnce soud neakceptoval, k doručení osobě, kterou poškozený nezná a neví, že nadále může v probíhajícím trestním řízení uplatňovat svoje zákonná práva pouze jejím prostřednictvím. Připuštění teoretické možnosti, že poškozený nebude o tomto postupu soudu vůbec vyrozuměn by bylo zřejmě možno posuzovat jako závažné porušení práv poškozeného. Z tohoto hlediska, dále z hlediska úlohy, kterou společný zmocněnec jako prostředník styku poškozeného a soudu zastává a nepochybně také proto, aby novelizované ustanovení § 44 odst. 2 tr. řádu neztratilo vůbec smysl, je možno zřejmě dovodit, že je povinností zmocněnce poškozeného o tomto postupu soudu informovat. To je ovšem otázka jejich vzájemného vnitřního vztahu.

V případě poškozených, kterým bylo rozhodnutí soudu zákonným způsobem oznámeno, přičemž následně nijak nereagovali, je možno dovodit, že tito poškození již nadále nemohou svoje práva uplatňovat v rámci probíhajícího trestního řízení, čímž samozřejmě není dotčeno jejich právo na uplatnění svého nároku v řízení občanskoprávním. **Vůči těmto poškozeným nemají nadále orgány činné v trestním řízení žádné povinnosti vyplývající ze zákona.**

Jistý aplikační problém by mohl být spatřován v situaci, kdy poškozený, po doručení rozhodnutí soudu, reaguje tak, že označí za zmocněnce sebe. Z čistě formálního hlediska, vzhledem ke skutečnosti, že tento postup splňuje náležitosti

předpokládané v ustanovení § 50 odst. 2 tr. řádu, mu nelze nic vytknout. Přesto však zřejmě nelze tento postup akceptovat, neboť by zcela nepochybně smysl ustanovení § 44 odst. 2 tr. řádu. Postoj poškozeného si je možno totiž vyložit jako jednoznačně projevený nesouhlas s rozhodnutím soudu. Tento postup by měl mít stejný následek jako v případě, kdy poškozený na rozhodnutí soudu nijak nereaguje.⁴

Pokud jde o řešení problému, který nastal při vyřizování výše uvedené věci vedené u Krajského státního zastupitelství v Hradci Králové, je možno s přihlédnutím k tomu, co bylo uvedeno výše, uvést následující. Z vymezení problému, tak jak byl prezentován, vyplývá evidentně jisté nepochopení smyslu ustanovení § 44 odst. 2 tr. ř. Konkrétní problém – doručení usnesení o zastavení trestního stíhání - řeší naprosto jednoznačným způsobem ustanovení § 172 odst. 3 tr. ř. (poškozený, pokud je znám, může podat do tohoto usnesení stížnost, která má odkladný účinek). Je třeba si uvědomit, že samotná existence skutečnosti, t. j. potřeby doručení rozhodnutí soudu, s možností podání stížnosti do tohoto rozhodnutí, navíc stížnosti, která má odkladný účinek, tak vysokému počtu subjektů trestního řízení, představuje obtížně řešitelný problém, v každém případě negativně ovlivňující délku řízení.⁵ Aplikace ustanovení novelizovaného znění ustanovení § 44 odst. 2 tr. řádu představuje pouze možnost, jak tyto postupy naplňující práva poškozeného urychlit. Jde o ustanovení, jehož aplikace není obligatorní, a proto úvaha, že tato aplikace by mohla přispět ke zmaření trestního stíhání, je zcela irrelevantní. Navíc je třeba vzít v úvahu i znění § 137 odst. 2 věty prvního tr. ř.

Pro úplnost je třeba dodat, že postup Okresního soudu v Hradci Králové, který na návrh státního zástupce nerozhodl tak, jak je zákonem zavázán usnesením, ale vydal opatření, by mohl být v budoucnu zpochybnitelný.

Je zřejmé, že stávající úprava, jak nakonec vyplývá i z trestní věci vedené u Krajského státního zastupitelství v Hradci Králové, která byla podnětem k vydání tohoto stanoviska, zcela neřeší a ani řešit nemůže problémy orgánů činných v trestním řízení při vyřizování trestní věci, kde je enormně vysoký počet poškozených tj. v řádu několika desítek tisíc. Důvodová zpráva k návrhu novely trestního řádu zřetelně signalizuje poněkud širší záměr navrhovatele ve vztahu k možnosti řešení této problematiky.⁶ Realizace alternativního návrhu řešení, které

---

⁴ Je třeba vycházet i z obecných principů institutu zastoupení podle občanského zákoníku, obchodního zákoníku, zákoníku práce atd.

⁵ Jednu z možností jak tento nepochybně složitý problém řešit nabízí usnesení Okresního soudu v Teplicích ze dne 5.5.1998 sp. zn. 2 T 187/97 zveřejněné pod R 60/2000-II (Jestliže nelze doručit rozsudek poškozenému, který uplatnil nárok na náhradu škody proto, že je neznámého pobytu, nebo proto, že je pro dlouhodobý pobyt v cizině nedosažitelný, může mu být podle § 45 odst. 2 per analogiam ustanoven opatrovník). Obdobně by bylo možno postupovat i při doručování některých rozhodnutí (§ 171, § 172) v přípravném řízení (viz Komentář k trestním kodexům autorů Novotný, Růžička a kol. Eurounion 2002 str. 581). Další teoretickou možností je postup podle ustanovení § 23 odst. 1 tr. řádu – vyloučení trestního řízení proti pachateli vůči kterému bylo trestní stíhání zastaveno k samostatnému řízení.

⁶ Z důvodové zprávy k návrhu novely trestního řádu ze dne 15. 11. 2000 vyplývá:

„V praxi se vyskytují případy, kdy jedním trestným činem je poškozena řada osob (řádově i tisíce), byť ve své podstatě často jde jednotlivě o relativně nízké částky. V případech, kdy za této situace má orgán činný v trestním řízení respektovat všechna procesní práva poškozených (včetně vyrozumívání o úkonech a rozhodnutích, kde to zákon stanoví), vznikají nejen obrovské nároky na financování trestního řízení státem, ale samotný průběh trestního řízení a jeho výsledek je ohrožen množstvím úkonů, které je třeba provádět. **Proto se navrhuje, aby**

by umožňovalo některé poškozené nepřipustit k trestnímu řízení by ve své podstatě znamenalo zachování právního stavu jaký byl do dne nabytí účinnosti nálezu Ústavního soudu, který byl publikován pod č. 77/2001 Sb., a který zrušil ustanovení § 44 odst. 2 tr. ř. Toto ustanovení přetrvávající v zákoně v prakticky nezměněné podobě od roku 1961⁷ umožňovalo v podstatě zcela libovolně vyloučit některé poškozené z trestního řízení. Ústavní soud ve svém rozhodnutí zcela jednoznačně konstatoval, že *jakékoliv neodůvodněné zkrácení poškozeného na jeho právech porušuje jeho právo, jakožto strany a tedy účastníka trestního řízení, na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny. Vyloučením účasti poškozeného v řízení je porušován rovněž ústavní princip rovnosti účastníků řízení podle čl. 37 odst. 3 Listiny a ve svých důsledcích také čl. 38 odst. 2 Listiny zaručující každému, aby jeho věc byla projednána v jeho přítomnosti a aby se mohl vyjádřit ke všem prováděným důkazům. Jestliže je totiž podle čl. 1 Ústavy Česká republika demokratický právní stát, znamená to - mimo jiné - že její právní řád má odpovídat principu předvídatelnosti důsledků právního předpisu a jeho určitosti a srozumitelnosti. Pouze takový zákon, u něhož lze jeho důsledky jasně předvídat, totiž odpovídá uvedenému pojetí demokratického právního státu. V případě ustanovení § 44 odst. 2 trestního řádu však dodržení principu předvídatelnosti zákona není nezpochybnitelné, jelikož toto ustanovení umožňuje krajskému soudu rozhodnout o nepřipuštění účasti poškozeného v trestním řízení prakticky bez jakýchkoliv blíže specifikovaných kritérií. Možné riziko je umocněno i tím, že příslušné rozhodnutí není přezkoumatelné soudem vyššího stupně.* Publikace tohoto nálezu Ústavního soudu vedla obligatorně zákonodárce k přijetí takového znění zákona, které by s citovaným nálezem bylo v souladu.

Přes tuto skutečnost zastávají někteří autoři stanovisko, že i současná právní úprava umožní účelové vyloučení poškozeného z trestního řízení⁸. Důvod je spatřován v obtížnosti splnění náročných podmínek stanovených pro zastupování společnými zmocněnci, např. při dohodě o zvolení společných zmocněnců a vzájemném kontaktování. Uváděné důvody nejsou zcela přesvědčivé, neboť neberou do úvahy základní skutečnost, že zařazením tohoto ustanovení do zákona nedošlo k nějaké restrikci práv poškozeného, dokonce ve smyslu jeho možného vyloučení z trestního řízení, ale k instalaci alternativního způsobu uplatnění těchto práv.

Je tedy zcela zřejmé, že při každé, nebo ještě lépe, před každou aplikací ustanovení § 44 odst. 2 tr. řádu je třeba mít na zřeteli, že jeho zařazení neznamená žádnou zásadní změnu v rozsahu zákonem garantovaných práv

---

v takových případech měl soud možnost vyslovit, že poškození se k trestnímu řízení nepřipouštějí, resp. že mohou svá práva vykonávat pouze prostřednictvím omezeného počtu společných zmocněnců. Tím není dotčeno právo poškozených své nároky na náhradu škody uplatnit podle jejich povahy v občanském soudním nebo jiném řízení.“

⁷ § 44 tehdy zněl:

(1) Oprávnění poškozeného nemůže vykonávat ten, kdo je v trestním řízení stíhán jako spoluobviněný.

(2) V řízení o trestných činech náležejících do příslušnosti krajského soudu (§ 17 odst. 1) rozhodne o účasti poškozeného soud podle povahy projednávané věci.

(3) Návrh podle § 43 odst. 2 nelze podat, bylo-li o nároku již rozhodnuto v občanskoprávním nebo v jiném příslušném řízení.

⁸ Viz: Jelínek: Poškozený po novele trestního řádu 2001, Bulletin advokacie č. 11-12/2001 str. 64

poškozeného, a to jak ve směru k jejich rozšíření, tak i ve směru k jejich zúžení, ale pouze stanovení jiného alternativního způsobu uplatnění těchto práv, samozřejmě pouze za existence podmínek zákonem stanovených. Akceptování výkladu, který by z ryze pragmatických důvodů umožnil orgánům činným v trestním řízení v podstatě v kterékoliv fázi trestního řízení rozhodnout, že určitá část poškozených bude reálně omezena v realizaci svých zákonných práv, by nepochybně znamenal návrat ke stavu, který byl před vydáním citovaného nálezu Ústavního soudu se všemi jasně deklarovanými důsledky.⁹ Připuštění této možnosti by bylo teoreticky možné pouze v případě souběžné eliminace či zúžení povinností orgánů činných v trestním řízení vyplývajících z ustanovení § 46 trestního řádu. Tento výklad je zjevně neakceptovatelný. Obligatorní povinnost poučit poškozeného o jeho právech se zařazením ustanovení § 44 odst. 2 trestního řádu nijak nemodifikovala a zůstala v plném rozsahu zachována. Rovněž zůstala zachována i povinnost poskytnutí plné možnosti poškozeným k uplatnění jejich práv, v daném případě ale pouze prostřednictvím společného zmocněnce.

Toto stanovisko se vydává podle § 12 odst. 2 zákona č. 283/1993 Sb., o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů.

Nejvyšší státní zástupkyně:
Mgr. Marie Benešová, v.r.

---

⁹ Přetrvávající problémy při vyřizování obdobných věcí může vyřešit pouze nová zákonná úprava. Situaci by zřejmě pomohlo přijetí takové zákonné úpravy, která by soudu umožnila, zároveň s vydáním rozhodnutí ve smyslu nynějšího znění ustanovení § 44 odst. 2 tr. ř., provést ihned výběr společných zmocněnců, kteří by vykonávali následně práva jen těch poškozených, kterým se podařilo rozhodnutí soudu oznámit. Námitka omezení práv ostatních poškozených ob stojí pouze formálně, neboť ve svých důsledcích jde o naprosto shodnou situaci jako v případě trestního řízení, kde ustanovení § 44 odst. 2 tr. řádu aplikováno není a poškozený o tomto trestním řízení není informován a nemůže tak ani svá práva zákonným způsobem uplatnit. Soud by měl rovněž mít možnost korigovat svoje rozhodnutí v případě, že poškozený, kterému bylo rozhodnutí doručeno, si zvolí zmocněnce jiného. Další možností je zákonná úprava, která by nezavazovala soud doručovat rozhodnutí jednotlivým poškozeným. Toto rozhodnutí by pak bylo vyhlášeno formou veřejné vyhlášky. Z toho ostatně vychází i původní návrh novelizace trestního řádu vypracovaný tehdejšími trestním odborem Nejvyššího státního zastupitelství v roce 1998.